MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE, DE L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR ET DE LA RECHERCHE

BULLETIN
DE L'INSTITUT FRANÇAIS
D'ARCHÉOLOGIE ORIENTALE

en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne en ligne

BIFAO 34 (1934), p. 103-128

Richard J. H. Gottheil

Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].

Conditions d'utilisation

L'utilisation du contenu de ce site est limitée à un usage personnel et non commercial. Toute autre utilisation du site et de son contenu est soumise à une autorisation préalable de l'éditeur (contact AT ifao.egnet.net). Le copyright est conservé par l'éditeur (Ifao).

Conditions of Use

You may use content in this website only for your personal, noncommercial use. Any further use of this website and its content is forbidden, unless you have obtained prior permission from the publisher (contact AT ifao.egnet.net). The copyright is retained by the publisher (Ifao).

Dernières publications

9782724711264	*La chapelle d'Osiris Ounnefer Neb-djefaou*	Laurent Coulon
9782724711752	*Guide du Caire Islamique*	Hadrien Collet
9782724711660	*Mélanges de l'Institut dominicain d'études orientales 41*	Adrien Candiard (éd.)
9782724711745	*Bulletin archéologique des Écoles françaises à l'étranger (BAEFE)*	
9782724711271	*Du côté de chez Zeus*	Emmanuel Botte (éd.), Hélène Cuvigny (éd.), Michel Reddé (éd.)
9782724711677	*La Description de l'Égypte*	Paul-Marie Grinevald
9782724711714	*La pensée et la pratique pharmacologiques d'Avicenne*	Sylvie Ayari
9782724711899	*BCAI 40*	

© Institut français d'archéologie orientale - Le Caire

FRAGMENTS FROM AN ARABIC

COMMON-PLACE BOOK

(wtih 6 plates)

BY

PROFESSOR RICHARD J. H. GOTTHEIL.

Ms. Bodleian Heb. e. 74 contains six leaves, coming from the Cairo Genizah, of what I can only call an Arabic Common-Place Book. It evidently belongs to that part of their literature which the Arabs call *adab*, i. e., polite literature. Who the author is we do not know. He cites a work entitled *Fakr al-Bulaghā* by one Aḥmad ibn Sa'd Al-Iṣfahānī, of whom Yaḳūṭ gives a biography in his *Irshād al-'Arīb*, ed. Margoliouth I, pp. 129 et seq., mentioning the very book which is cited by our author as one of his writings. Dr Skoss has very rightly pointed out to me that the Muhadhdhab al-Daulah mentioned on fol. 1 *b*, line 4, is the Abbasid Caliph Abu al-Ḥasan 'Alī ibn Naṣr who succeeded Muṭhaffar ibn 'Alī al-Muwaffaḳ in the year 376 A. H. (= 937 A. D.), on whom see Ibn al-Athīr, *Chronicon*, Ed. Tornberg, vol. IX, p. 35 and Index s. v.; E. de Zambaur, *Manuel de Généalogie et de Chronologie pour l'Histoire de l'Islam*, 1927, p. 137, and Margoliouth, *The Eclipse of the Abbasid Caliphate*, Index, p. 93. s. v. The fragment, then, belongs to a work written towards the end of the tenth century.

I confess that I have found it most difficult to translate, especially as it is written in that sort of rhyming prose in which the Arabs delighted for their prefaces and introductions. I should not have succeeded in making any sense out of a number of passages had it not been for the help which Professor Philip K. Hitti of Princeton and Dr Solomon L. Skoss of the Dropsie College in Philadelphia have been kind enough to give me and for which I thank them cordially.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

The manner in which the Arabic is transliterated into Hebrew shows, also, some peculiarities. Very often the *Tashdīd* is placed upon the letter preceding the one to which it belongs—which is intelligible in the case of the *Lamedh*, as the lines are written somewhat closely one upon the other; but this occurs in other places as well. The Fatḥatain of the accusative is put upon the Aleph. Only the vowels Fatḥah and Dhammah are used—never the Kesrah. The letter *Jim* is transcribed by the *Gimel* with a dot over it—though the scribe is not always consistent in this matter.

Our author's work contained twenty-one chapters, the titles of which can be seen in the translation. I have not done into English the whole six pages, but only the first part or preface—though the fragment commences in the very middle of a sentence—and the two sections on folios 6 *a* and *b* commencing with *Amma Baʿdu*. I had imagined that the *Taḥmīdāt* were ended; but, lo and behold! another *Al-Ḥamdu-Lillāh* appears after the second *Amma Baʿdu*. What all this means I do not know. I have translated one of the *Taḥmīdāt* and I have simply transliterated the others back into Arabic.

In conclusion let me say that the book contained absolutely nothing of interest to the Jews in particular. The fragment, in addition to its intrinsic value, is merely another evidence that the Jews have always taken part in the intellectual life of their time and of their wish to make an Arabic work—evidently of some consequence—available to such as were unable to read the Arabic script. *Wallah Karīm.*

I *a*.

1 וגמאלאּ עטים אלמקדאר וגלאלאּ מחפופאּ באלוקאר ולו לם
2 יכון כדלך למא וקפת עליה אלאפכאר ואנפקת פיה אלאעמאר
3 ווצלת מן אבואבה אלשואפע וקויית באסבאבה אלדראיע
4 נעלנא אללה ממן קדר לה אלד [1] אלתופיק פאדאה [2] אלי וצח אלטריק
5 ווגדת לאחמד [3] בן סעד אלאצפהאני כתאבא קד צנפה ותרגמה
6 [4] בפקר אלבלגא וצמנה פצולא אכדהא מן כתב אלמתרסלין אל

[1] أَنَّكَ.
[2] فأداه الى وضح.
[3] On Abū al-Ḥasan, see the Introduction.
[4] On this man and his work *fakr al-bulaghā'* I can find nothing in all the works I have consulted.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

7 מתקדמין ואלחק בהא קלילא ממא נסבה אלי נפסה [1] פלם [2] אר למא
8 יוגד מן אלכתב מוקעא [3] פי אלקלב ולא למא יגמע מן מקול אתרא [4]
9 פי אלפעל אד כאן אלאכתראע ואלאבתדאע אפצל מן אלאכתיאר
10 ואלאנתזאע ואלעמל ואלאסתגדאד אבלג [5] מן אלאסתעארה ואל
11 אסתמדאד ואן כאן פי אלאגתהאד אצאבה [6] ופי חסן אלארתיאד
12 פצילה ואדא כאן אלגרץ תכליד מא ינשי [7] ויותר ותסטיר מא יורוי
13 וידכר ותצניף מא יסתפאד בה אלוסם אלגמיל ותבקיה
14 מא יסתעאץ מנה אלאסם אלחמיד פסלוך הדה אלטריקה
15 ארפע אלי הדה אלטבקה ואקתפא הדה אלמחגה [8] אקרב אלי אמתטא
16 הדה אלדרגה ולדלך אחببת אן אקתצב פצולאת וזאלמעאני
17 אלמדכורה ואלמגאוי [9] אלמקצודה גאמעה לאכתר מא יכתב
18 בה לאן אלסלטאן [10] ויתרדד בין אלאכואן ויתעאוד [11] פי אלמכאתבאת
19 ויתעאוד פי אלמכאטבאת ואן [12] אפרד בהא כתאבי הדא לתכון
20 אדכא ללמתעלם ומעלמא ללמתוסם ותדכרה ללראגב
21 ומעונה ללטאלב ובאללה אסתעין עלי מא ▨▨▨תה [13] ואעתקדתה
22 ואסתעיד מן אלזלל פי מא נחותה [14] ואעתמרתה ואסתדפע סלטאן אלהוי

Fol. 1 *b*.

1 אלדי טאלמא ארדי ואהוי [15] פמא ואל אלאנסאן חסן אלטן בבדיהה
2 נפסה קליל אלתוקף עלי רויה [16] פחצה לא [17] גרם אן אלעתאד כאבקה
3 אלי קדמה [18] ואלאגתראר סאיק אלי נדמה ולמא כאן מולאנא אלצאחב

[1] Here, and in many other places, one notices a *dhammah*, from which one must deduce the fact that the author was thinking in the ordinary language of the street, as one says today *nafsoh* or *nafsuh*.

[2] فَلَمْ أَرَ لِمَا.

[3] Verbally «agreeable to the heart»; مُوقِعا فِي القلب. I have translated here and elsewhere somewhat freely, in order to make the English more readable.

[4] أَخَرَ.

[5] أَبْلَغُ.

[6] إِصَابَة.

[7] يُنْشَى وَيُوتَرُ.

[8] المَحَجَّة.

[9] pl. of مَغْزَى.

[10] Cfr. Koran XIV, 12 for this sense of the word.

[11] These three last words are repeated by the scribe at the beginning of the next line.

[12] وَإِنْ أَفْرُدَ بِهَا كِتَابِي هذا.

[13] Perhaps كَتَبْتُهُ.

[14] نَحَوْتُهُ.

[15] وإِهَاوِي?

[16] رِوَايَةِ فَحْصِهِ.

[17] لا جَرَمَ أَنَّ العَثَارَ سَابَقَهُ.

[18] قَدَمِهِ.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

4 אלסייד אלאגל אלמוֹיّד [1] אלמטפר אלעאדל מהדّב אלדולה אטאל אללה
5 בקאה ואדאם עלוה [2] וארתקאה מסתעליא מן אלפצל פי נואציה [3]
6 ומסתוליאً מנה עלי אקאציה פלים לבצאיע אלאדב ואן כאנת
7 מזגאה מחّט אלאלדיה ומעוّל אלאעליה וכאן יבאע פי אלאסואק
8 אלגדיד ואלרתّ [4] ואלסמין ואלגّ ואלגّיד ואלמרדול ואלמכתאר
9 ואלמרדוד כאלבחת (sic) אלמחיט אלדי תגיץ אליה אלמיאה מן אלאודיה
10 אלמדה ואלמדאנב אלסתמדה פיקבל מן תלך אלואכר אלגמד
11 ומן הדה אלקליל אלנזר אגתדאבא ללמאדה לא חאגב אלי אלזיאדה
12 וגדת כואטרי לא תרוד ומראמי לא תרום אלא מא כאנת פיה
13 קרבת [5] אליה אראם אללה סלטאנה וחטוהً לדיה ותאכיד זמאם
14 ענדה ותגדיד נפאק עליה וכאן אלדהר [6] קד אך עדני וקעד עני
15 וכאנני ואבני עלי [7] וקבץ קדמי וכטוי [8] ען כדמה אבאשרהא
16 כנפ[סי ؟؟] הצה [9] בסעיי וכאנת גאיה קדרתי ונהאיה
17 אסתטאעתי אלאסתעאנה בידי ולסאני פי הדה אלתצניפאת
18 אלתי ואן כנת מנהא באלמטרח אלקאצי ואלמחّל אלנאבי [10] פאנני
19 מתעלק באהדא בהא תעלק אלמדלס נפסה בין ארבאבהא
20 פאדא עו [11] ליס מעני מן מעאניהא [12] ומבתני מן מבאניהא
21 מא אקדח [13] ؟؟؟ אד אלכאטר ואהגם בה הגום אלמכאטר [14]
22 געלת אלי מולאנא אעז אללה נצרה אנפאדה ותוגהה

Fol. 2 *a*.

1 וחמלה ותנהיזה ואתקא מנה במא יותק בה מן אלמולי אלכרימה

(1) المؤيّد.

(2) Either عَلْوَة or عَلْوَة.

(3) Freytag فَوَاصِى النَاس «Eminentiores hominum ac probiliores». His authorities are the Ḳāmûs and Jauharī. Golius has for نَصِيّة «Pars melior populi»; and de Gœje in his lexicon to al-Ṭabarī gives us نَاصِيَة «per synechdochen pro persona».

(4) والرَتّ.

(5) قُرِبْت.

(6) Reading : قد أَكَ عَدْنِي وقَعَد عَنِّى. For قعد and عنْ, see Lane s. v. This is the best possible reading that I can get out of the letters —which are not always plain. If the first letter were a *Kāf* and not a *Ḳāf*, we could read كداح ادنى وقلاد عنىّ.

(7) عَلَىَّ.

(8) خَطْوِى.

(9) Prof. Skoss suggests that the reading here may be הצה[ואנ], and I have so translated.

(10) والمَحَلّ النابِيَ.

(11) The text is not clear; and I have translated according to what seems to be the sense.

(12) مُبْتغَى مِنْ مُبَاغيها.

(13) أُقْدِحُ. The following is untranslatable, as there is a hole in the Ms.

(14) المُخاطِر.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

2 ענאצרה [1] אלשריפה כלאיקה אלראסכה ערוקה אלשאמכה פרועה
3 אלכבירה המתה אלופיה דממה [2] מן סתר אלעיב וחפט אלגיב [3]
4 ורד אקואל אלקאדחין וכף אלסן אלגארחין פמא עלי אלאנסאן אלא
5 אסתפראג וגדה ואסתאראק גהדה בעד צפה אלניה וכלוץ
6 אלטויה ומן אללה אסתמד אלהדאיה ואלמעונה· וקד געלנא
7 הדא אלכתאב ואחדא ועשרין באבא· פאלאול פי אלתחמידאת·
8 ואלב פי אלסלטאניאת ואלג פי אלפתוח· ואלד פי אלעקוד·
9 ואלה פי אלביעאת ואימאנהא· ואלו פי אלתהאני· ואלז פי
10 אלתעאוי [4] ואלח פי אלשכר· ואלט פי אלעתאב· ואלי פי
11 אלאעתדאר· ואליא פי צדור אלכתב· ואליב פי אלדעא [5]·
12 ואליג פי אלהדאיא· ואליד פי אלתנא [6]· ואלטו פי אלמודה [7]·
13 ואליו פי אלשוק· ואליז פי אלקנאעה וגירהא· ואליח פי אל
14 שפאעה· ואליט פי אלאדכאר· אלעשרין פי אלחלם ואלעפו [8]·
15 ואלחאדי ואלעשרין פי עדה מעאן·
16 אלתחמידאת·
17 אלחמד ללה אלבאהרה חכמתה אלשאמלה רחמתה אלדי געל
18 חלמה מן דון בטשה ועפוה מן דון סטוה ורצאה מן דון סכטה
19 ואנדארה מן קבל עקאבה ואעדאדה מן קבל עדאבה ותחדירה
20 מן קבל איקאעה ואנעאמה מן קבל אנתקאמה ראסה מנה
21 ותחננא וחננו ותפקא ואכדא באלחגה ואתמאמא ללנעמה
22 חמדא יקצי חקה פי מא אולאה מן פצלה אלגזיל וצנעה
23 אלגמיל ולטפה אלכרים ומנה אלכתיר ויודי שכרה אלדי אוגבה

Fol. 2 *b*.

1 לאחסאנה וגעלה מתנגזא לועדה פיה וצמאנה·
2 פצל

(1) عناصره الشريفة خلائقه الراسخة عُرُوقه ·

(2) ذِمَمُهُ.

(3) العَيْب — الغَيْب·

(4) التَعَازِ.

(5) الدُعَاءِ.

(6) الثِنَاءُ.

(7) المَوَدّة, although the Ms. seems to have a *dhammah* over the *mīm*.

(8) والعَفْو. The last two chapters are numbered outright and not by numerals. On the *taḥmīdāt*, see in addition to the article by Macdonald in the *Ency. of Islam*, the *al-ṣubḥ al-a'shā* by al-Ḳalḳashandī IX, pp. 269 seq.; X, pp. 309 seq.; XII, pp. 300 seq.; XIII, pp. 167 seq. (Hitti).

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

3 אלחמד ללה אלעאדל חכמה אלואסע חלמה חאפט אוליאוה·
4 ואעצמהם וגאלב אעדאיה וקאצמהם ומעז אלחק וראפעה
5 ומדל אלבאטל וואצעה ומטהר אלדין ונאצרה וקאמע אלכפר
6 וקאהרה ומחל באסה מן כרג ען אמרה ומנזל סטותה במן ענד
7 ען טאעתה אלדי געל אלנאס צרובא בין רשיד וגוי וסעיד ושקי
8 ואדיב וגבי ומטיע ועצי וופי כל פריק מנהם אסתחקאקה
9 מן נעימה ועדאבה ותואבה ועקאבה גיר עאדל בהם עמא
10 אכתסבוה ולא נאקץ להם ממא אסתוגבוה ולא מאנע להם
11 מע דאך מן מורד עפוה ולא ראד ען באב צפחה מא לחאוא
12 אלי אלאקצאר ורגעוא ען אלאצראר ועאדו באלאסתגפאר ואקלעוא
13 ען אלתמאדי ואלאסתמראר·
14 פצל·
15 אלחמד ללה אלגליל תנאוה אלגמיל בלאוה אלגזיל עטאוה אלטליל
16 גטאוה אלקאהר סלטאנה אלבאהר אחסאנה אלבאדיה חכמתה
17 אלשאמלה רחמתה אלמאמול עטפה אלמחדור סטוה
18 אחמדה עלי מא אסבג מן אלנעמה וטאהר מן אלמנה ואסבל
19 מן אלסתר ויסר מן אלעסר וקרב מן אלנגאח וקדר מן אלצלאח
20 חמדא יקצי אלחק אלמפרוץ ויקתצי אלמזיד אלמצמון
21 פצל
22 אלחמד ללה אלבאהר ברהאנה אלקאהר סלטאנה מלך אלאמלאך
23 ומדבר אלאפלאך אלדי לא תדרכה אלחואס ולא תשבהה אלאגנאס

Fol. 3 *a*.

1 ולא תבלגה אלאוהאם ולא תחיט בה אלאפהאם רב אלארץ ואל
2 סמאואת וגאפר אלדנב ואלסיאת וסאמע אלדעואת ענד
3 אגאבה אלרגבאת וראחם אלעבראת ענד אקלאה אלעתראת
4 יום תכשע אלאצואת ותכתלף אללגאת ותחשר אלאחיא ואל
5 אמואת ותכתר אלחסראת מן פואת אלחסנאת ותעטם אל
6 רועאת מן בדו אלעוראת ותענוא אלוגוה ללה אלואחד אלקהאר
7 כאלק אלליל ואלנהאר ושאק אלבחאר ואלאנהאר ומגרי אלקצאיא
8 ואלאקדאר ועאלם אלכפאיא ואלאסראר וואעד אלעפו ואל
9 גפראן וצאמן אלמן ואלאחסאן דלכם אללה רבכם פאעבדוה
10 מכלצין לה אלדין. פצל.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

11 אלחמד ללה אלואסע עטאוה אלסאבג גסאוה אלצאדק רגאוֹה
12 אלבאהט גזאוֹה אלדי לא תדרכהֿ אלאבצאר ולא תחויה אלאמצאר
13 ולא תתמתלה אלעיון ולא תתכיֵּלהֿ אלטַנון פאת אלאוצאף
14 פקצֻרת ען תחדידה ואעגז אלאקואל פוקפת דון תשביהה
15 ואסתוי עלי אלערש בעד תוטידֹה ותקרירה ומלך אלאמר
16 קאימא בתדבירה ואבדע אלכלק מֻחסנא לתצוירה ואגרי
17 אלקצא עארפא בתצריפה דלך רב אלסמואת ואלארץ ומא
18 בינהֻמא לה תכר אלגבאה סאגדה ותרתפע אלאידי
19 צאעדה ותום אלאמאל קאצדה ותנאגי אלשפאה דאעיה
20 ותכשע אלקלוב ראגיה· ט
21 פצל·
22 אלחמד ללה אלדי כלק אלכלק בגיר מתאל אחתדאה ולא דליל
23 אקתפאה ולא מֻרשד הדאה ולא מסעד קואה פאחסן

Fol. 3 *b*.

1 למא אבתדע ואחכם למא אכתרע ורפע אלסמא בגיר סוֻי
2 ודגא אלארץ בגיר תעב ואטלע פי אלסמא נגומא געלהא
3 אדֻלהֻ ורגומא ושמס וקמר אבת מנהמא צֻיא ונורא וקדר
4 בהמא חסאבא מסטורא ונצב פי אלארץ מן אלגבאל אלרואסי
5 אעלאמא ואותֻאדא ופגר פיהא עיונא ואנהארא דלך תקדיר אל
6 עזיז אלעלים די אלקֻדרה אלקאהרה ואלחכמה אלבאהרה אלדי לא
7 תדרכה אלחואס ולא יטֻרד פיה אלקיאס ולא תתרֻאה אלנואטר
8 ולא תתכיֵּלה אלכואטר ולא תכלקה אלאיאם ואלשהור וכֻל אל
9 אעואם ואלדהור ולא תתמתלה אלאוהאם פתנדדה ולא תתצורה
10 אלאפהאם פתחקקה דאנת לה אלרקאב לעטמתהֻ ולאנת
11 לה אלצעאב דלילה פי קבצתה דלכם אללה רבכם פאעבדוה
12 מכלצין לה אלדין· פצל·
13 אלחמד ללה אלעאלי קדֻרה אלמאצי אמרה אלבאקי וגהה אלכאלד
14 מלכהֻ אלשאיע אחסאנה אלגאמע אמתנאנֻה אלדי כלק אל
15 כלק מבדיא בה ען חכמתֻה וקסם אלרזק מבתדיא־פיה
16 בנעמתהֻ לא יכפי עליה מא אחתגז פי אתנא אלקלוב
17 ואחתגב מן ורא אלגיוב ולא יעזב ענה מתקאל דֻרה פי אל
18 סמאואת ואלארץ ולא אצגר מן דלך ולא אכבר אלא פי כתאב

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

19 מבין לה אלאסמא אלחסני ואלאוצאף אלעטמי ואלאיאדי
20 אלבאהרה ואלמואהב אלראהנה אן פעל פעין סאבק מן אל
21 עלם או ואכד פעלי עאדל מן אלחכם או סטא פעין ואקע
22 מן אלגרם או עפא פעין גאלב מן אלחלם לא תחצרה אל
23 אקואל ולא תבחטה אלאתקאל ולא תדחלה אלאשגאל

Fol. 4 *a*.

1 ולא תעגלה אלאעמאל. פצל.
2 אלחמד ללה אלדי רפע אלסמא וסמכהא וסטח אלארץ ואמסכהא
3 וכלק אלחיואן כלה בין מפתרק אלאגנאס ומכתלף אלאשכאץ
4 ומתבאין אלאנואע ומעגז אלאבדאע וארסי אלגבאל עמדא
5 ואותאדא ופגר מנהא מא עדבא פראתא פקסמה גדאול
6 ואנהארא ונצב לנא שראיע ואדיאנא וסננא ואחכאמא אחכם
7 איצאעתא וקואעדהא וצמן מנאפעהא ועואבדהא וגעל
8 אלתובה מלגא מן כאף עקאבה וטלב תואבה וכשי סטותה
9 ורגא רחמתה תבארך דו אלערש אלעטים אלרווף אלרחים
10 אלדי מלך פקדר וגלב פקהר ורתב אלאמור אחסן תרתיב
11 ודברהא אבדל תדביר וצנפהא אפצל תצניף וצרפהא אנמל
12 תצריף וועד אלעבאד מן רזקה ורפקה וגמיל לטפה וצנעה
13 מא גמרהם פיה בפצלה וכאן ענד אצדק טנהם בה פי
14 פעלה וטאלבהם פי ערץ דאך מן טאעתה ומערפה
15 חקה במא ועדהם אלחסני ענה דלך אלואחד אלקהאר
16 אלדי לא תחילה אלליל ואלנהאר ולא ילחקה אלאעיא ואלאנבהאר
17 ולא תחיט בה אלאוהאם ואלאפכאר תעאלי אללה אחסן
18 אלכאלקין עמא יקולה אולוא אלתגוז מן אלמכלוקין.
19 פצל.
20 אלחמד ללה אלעאדל חכמה אלמאמול עפוה אלמחדור
21 סטוה אלבאהר ברהאנה אלקאהר סלטאנה אלדי פטר אלכלק
22 אכמל פטרה וצורה אגמל צורה וצנעה אחכם צנעה

Fol. 4 *b*.

1 וצאנה אחסן ציגה וגעל פי אלסמא מן אלאפלאך אלדואיר דאת אלנגום
2 אלזואהר ופי אלארץ מן אלבחאר אלזואגר דאת אלחל ואלגואהר אעגז

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

3 מעגז ואעגב מעגב ואדל דליל עלי אלחכמה אלעטימה ואלנעים֯ה
4 אלנסימה תבארך אללה דו אלערש אלעזיז ואלפעאל אלכרים.
5 פצל.
6 אלחמד ללה אלדי אחסן כ֯ל שי כלקא ותצוירא ואחכמ֯ה תקריר֯א
7 ותקדירא ואתקנהו תדבירא ואקאם בעצ֯הא לבעץ עונא וטחיר֯א
8 פרפע אלסמא וחואהא וסטח אלארץ ורגאהא ואגרי אלאפלאך
9 ואדארהא ואוצח סבלהא ואנארהא וגעל אלשמס ואלקמר צ֯יא
10 וחסאבא ואלליל ואלנהאר סכנא ומעאשא דלך תקדיר אלעזיז
11 אלעלים אלדי בהר בחכמתה וקהר בקדרתה ועמ֯ בנעמתה
12 ונעש ברחמתה֯ וארסל אלר֯סל מורשדין ומנרין ומ֯כלצין
13 ומנפדין. פצל.
14 אלחמד ללה אלדי געל אוליאה טאהרין ואעדאה דאכרין וחוב֯ה
15 מנצורין וחרבה מקהורין חמדא יכון ללחק ראפעא וללבאטל
16 כאפעא וללדין חאיטא וללכ֯פר דאחצ֯א חתי תכון ראיה אלאסלאם
17 מסתעליא וידה מסתוליה ואעלאמה מנשורה ודעי֯מ֯ה
18 משדודה ודעותה קאימה ואחכאמה באקיה.
19 פצל.
20 אלחמד ללה גאמע אלשמל בעד אנתשארה ונאבר אלעטם
21 בעד אנכסארה וואצל אלחבל בעד אנקטאעה וראקע אלכרק
22 בעד אתסאעה אלדי געל אקדארה גאריה באלצלאח וואעדה

Fol. 5 *a*.

1 באלאצלאח ואדאבה ראעיה אלי אלפלאח ועאידה באלנגאח חמדא֯
2 צ֯אמנא ללקבול וכלוג אלמאמו֯ל וכאפלא באדראך אלאמר אלמרצוד
3 ואלמראם אלמקצוד. פצל.
4 אלחמד ללה ואצל אלחבל ונאטם אלשמל וגאמע אלכלמה ומ֯נזל
5 אלרחמה אלא֯מר באלעפה אלמאנע מן אלפרקה אלדי אחסן אלתדביר
6 ואחכם אלתקד֯יר ודעא אלי אלתבאר ואלתואצל ונהא ען אלתעאדי
7 ואלתקאטע אחמדה עלי מא אנעם מן אלצ֯נע ואגזל מן אלנפע
8 ואוצח מן אלטריק וקּבץ מן אלתופיק ואסבג מן אלנעמה֯ ווהב
9 מן אלעצמה וצרף מן אלכברה ואזאל מן אלשבהה חמדא֯ קאצ֯יא
10 ללחק ומודיא ללפרץ ומ֯דרא ללמאדה ומוגבא ללזיאדה.
11 פצל.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

12 אלחמד ללה אלדי אחסן כל שי כלקא ותצוירא ואחכמה תרתיבא
13 ותדבירא ועדלה תקריראּ ותקדירא ואכרמה תחבירא
14 ותחריראּ ואכתרעה צרובא ואצנאפא ואבתדעה אגנאסא
15 ואכיאפא וגעל בעצא לבעץ סאדא ומעאצדא ושיא לשי
16 משאכלא ומשארכא חתי תמהד אלקואעד ותוכדת
17 אלמעאקד ואטרדת אלאעגאז עלי אלצדור ותשעבת אלפרוע
18 מן אלאצול וטהרת מעאלם אלחכמה אלבאהרה ודלאיל אלקדרה
19 אלקאהרה ושואהד אלצנעה אלבארעה ואתאר אלנעמת אלגאמעה
20 ותבתת אלחגה פי אנה אלואחד אלדי ליס לה כס ומעאדל ולא
21 שריך מעאון ולא וזיר מטאהר ולא משיר טבצר תבארך
22 אללה רב אלעאלמין עמא יקולה אלמלחדון וידעה אלמעתדון׃

Fol. 5 *b*.

1 פצל׃
2 אלחמד ללה סאמע אלאצואת ונאשר אלאמואת וראחם אלעבראת
3 ומקל אלעתראת ומולי אלגעם אלסאבגאת ונאשף אלגמם אלמטבקאת
4 אחמדה עלי מא קבל מן אלדעואת אלצארעאת ואגאב מן אלרגבאת
5 אלצאדרת וסתר מן אלעוראת אלפאצחאת וגפר מן אלדנב אלמובקאת
6 חמדא ארגו בה אלקרבה אליה ואלולפה לדיה ואסאלה אלצלאה
7 אלטיבה אלטאהרה עלי כיר רסול ארשד אלי אקום סביל והדי
8 באכצר טריק אלי אעטם תופיק ודעא באפצח חגה אלי אוצח
9 מחגה כל די אלחסב אלכרים ואלנסב אלצמים ואלשרף אלתליד
10 ואלפכר אלעתיד צלי אללה עליה באכלץ ניה ואצדק טוה
11 ואצפי אעתקאד ואנפי אגתהאד׃
12 פצל
13 אלחמד ללה סאמע אלנדא אלכפי ואלדעא אלחפי וראחם אלגבאה
14 אלכאצעה ואלשפאה אלצארעה ומקיל אלעתראת אלצארעה
15 ואלהפואת אלואקעה וקאבל אלתובה אלכאלצה ואלאנאבה
16 אלצאדקה אחמדה עלי מא אגזל מן אלעטא ואסבל מן אלגטא
17 ואגזל מן אלרחמה ואסבג מן אלנעמה חמדא אקצי בה חקה
18 אלמפרוץ ואמתדי פיה מזידה אלמצמון וצלי אללה עלי סיד
19 אלבשר וכאתם אלרסל צלאה ראדיה ראיחה ובאדיה אלאידה
20 וצאפיה גיר קאלצה וזאירה גיר נאקצה חתי תבלג אבעד

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

21 נאיה ואקצי נהאיה· פצל·
22 אמא בעד פאן אולי מא אעתקדה אלמומנון ואעתמדה אלמוקנין

Fol. 6 *a*.

1 וסלך סבילה אלמצלחון ואתבע דליל אלמכלצון אלעמל באמר
2 אללה פי אלשכר אלדי געלה קאציא לחקה אלדי פרצה עלי כלקה
3 ודאעא אלי מרידה אלדי אעטי בה עהדה וצדק פיה ועדה
4 ואלצלאה עלי רסולה אלדי אבתדאהא פסרע ודעא אליהא·
5 פאסמע ואמר בהא פאדב וחץ עליהא ורגב וקאל תבארך [1]
6 אסמה אן [2] אללה ומלאיכתה יצלון עלי אלנבי יאיהא אלדין אמנוא·
7 צלו עליה וסלמוא תסליכא ומעלום בעד דאך עלי אתפאק
8 לא כלף [3] פיה ולא יעתרצה ויקין לא שך יגתמצה [4] אן תפצל אל
9 אפעאל אלסאבקה אלי אלכיר אלדאפעה ען אלשר אלמודנה [5]
10 באלפלאח אלמודיה אלי אלנגאח מערפה אללה מן חית אעלמנאה [6]
11 ועלמנאה באלעקל אלדי געלה אצדק ראיד ואהדי קאיד
12 ואכבר עאצד ואקוי ראפד וגעל אלנעמה בה אגל אלנעם [7]
13 וקועא ואכתרהא סבוגא [8] ואתבתהא קואעד ואחכמהא
14 מקאעד ואדא כאן כדלך פמן חק הדה אלמוהבה אלגליל [9]
15 ואלעטיה אלגזילה אלאשאדה בדכרהא ואלאשאעה לשכרהא
16 ואעתדאדהא [10] מן אעטם אלכצאיץ ואלמנח [11] אלכואלץ ואסתעמאלהא
17 פי כל מא יכתסב חטא מוגודא ותואבא מדכורא ומא זאל
18 דלך פי אלטאעה אלתי הי אכבר אלאצול וטלב אלזלפה אלתי
19 עליהא אלמחצול ואלתופר עלי אלעלום אלתי בהא תצח
20 אלטראיק ותדרך אלחקאיק ותכשף אלגואמץ [12] ותזול אל
21 שבה [13] אלעוארץ ואלתצרף פיהא בין תקדים אלאחם [14] פאלאהם

[1] On تبارك see *Z. D. M. G.*, XX, 187.

[2] Koran, 33, 56. Notice that the scribe writes יאיהא for يا أيّها.

[3] خُلْف.

[4] يغتمضه.

[5] المُؤْذِنَة.

[6] أعْلَمْناه وعَلَّمْناه.

[7] أَجَلّ النِّعَم.

[8] سُبُوغًا.

[9] Notice that in this line الجليلة is spelled without a dot over the *jim;* but in l. 18 الجزيلة has the dot.

[10] وإعْتِدَادِها.

[11] والمِنَح.

[12] الغَوامض.

[13] الشِبَه.

[14] The word is not clear in the Ms. It looks like אלאחס—as if it were some plural from حس; but I can not find it in my dictionaries.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

22 מן אלדין אלמאכוד עלי אלאנסאן ואלפרץ אלמפ ץ [1] עלי אלקלב
23 וללסאן ثم [2] אלכרוג אלי אצנאפהא וצרובהא באלתלה

Fol. 6 *b*.

1 ואלתבחר ואלתאמל ואלתדבר גיר מוכיר [3] למא וגב אלאבתדא בה
2 ולא מקצר עמא יגב אלאנתהא אליה. ט
3 פצל.
4 אמא בעד פאן נעם אללה עלי כלקה נאריה בין עאם מן עדלה
5 וכאץ מן פצלה פאמא אלעאם פי מא סוי בינהם פיה מן אלכלק
6 ואלתצויר ואלארשאד ואלתכציר ואלארואק ואלאעמאר ואל
7 אנדאר ואלאשעאר ואלועד ואלאיעאד ואלתואב ואלעקאב
8 ואלמטאעם ואלאקואת ואלחיאה ואלממאת ואמא אלכאץ
9 פי מא מיז בעצהם בה מן אלדראיה [4] ואלפהם ואלמערפה
10 ואלעלם ופתח אלאדאן ללועט וחסן אלתלטף פי אכתסאב
11 אלחט [5] אד לא מטלב אעוד ולא עיש ארגד ולא עאקבה
12 אסעד ולא אכרה [6] אחמד ממא כאן בטאעה אללה וגובה
13 ען תופיקה ועונה וגודה [7] ואדא כאן דלך כדלך פקד קאם
14 אלשאהד אלעאדל עלי אכתר אלנעם עלי אלאנסאן מא כץ בה
15 מן אלעקל אלכאמל ואלדהן אלקאבל ואלקלב אלואעי וללב אלואפי
16 אד כאן אדראך אלחקיקה אלשאפיה פי סלוך הדה אלטריקה
17 אלהאדיה ווגוד אלפאידה אלטאהרה פי אתבאע הדה אל
18 מחגה [8] אלואצחה. פצל.
19 אלחמד ללה אלואסע חלמה אלמאמול עפוה אלמרחום סטוה
20 אלדי קצרת אלמנן ואלקדר ען אלאחאטה במערפתה וחצרת אלאקואל
21 וללסן פי אלאבאנה ען כיפיתה וצלת אלאלבאב ואלאדהאן
22 פי אדראך צפתה וחארת אלאפהאם ואלאוהאם ען תחקק

(1) There is a break here in the Ms. Should we read المفروض?
(2) ثُمَّ.
(3) مُؤَخِّر.
(4) الدِرَايَة.
(5) الحَظّ.
(6) آخَرَة.
(7) وُجُودِهِ.
(8) مَحَجَّة.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

(FRAGMENTS FROM AN ARABIC COMMON PLACE BOOK).

Folio 1 *a*.

1. .....and beauty of the highest quality and a majesty encompassed with dignity. Had it

2. not been for that, thoughts would not have been occupied with it, nor would lives have been spent in it,

3. double the amount obtained from its chapters; and the arguments would not have been reinforced by its means.

4. God has made us members of that group upon whom was conferred the sweetest good fortune and which caused us to follow the direct road.

5. I have found a book composed and entitled *The Poverty of Eminent People* by Aḥmad ibn Saʿd al-Iṣfahānī.

6. It contains chapters which he has taken from the books of earlier writers.

7. He has added to this a little which he attributes to himself. I do not care for that

8. which is taken from (other) books nor am I impressed by that which is gathered from (previous) sayings,

9. since invention and originality are better than selection and

10. copying; production and invention are more important than borrowing and

11. dependency; for there is in original investigation a proper contribution and in pioneer work

12. there is virtue. If the purpose is to make composition and sayings eternal, to record stories

13. and sayings of value, to compose that which is conducive to good character and to produce

14. that which will result in a praiseworthy name, then the pursuing of this work

15. will cause one to come nearer to this harbor and the aiming at such a goal will bring one more rapidly to reach

16. this end. For this reason, I have desired to select chapters containing appropriate meanings and proper

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

17. significations and comprising most of that which should be used in correspondence,

18. because a plea may be reiterated among friends, and become general in correspondence.

19. This shall be the unique feature of my book, which should thus become a

20. source of education for the pupil, a guide for the candidate, a memorandum for those who desire to learn and

21. an aid to the student. From God I ask help for that which I have written and for that which I have believed to be right.

22. I have sought to avoid making mistakes in this work upon which I have embarked, and in what I have decided to do, and shall keep away from the provocation of passion,

Folio 1 *b*.

1. which might prove harmful and even fatal. For so long as a person does not cease to suspect his own intuitions

2. and does not stop to understand his own investigation, then surely his foot will slip

3. and his over-confidence will lead him to regrets. Now, since our master, the Governor,

4. the Prince, the Majestic, the Conqueror, the Victorious, the Just Muhadhdhab-al-Daulah—may God prolong

5. his greatness and maintain his preeminence and his power superior in merit in the eyes of his chiefs

6. and those over whom he rules, up to the highest degree [has been in power]—there is no market for literary work if the small profit upon it is desired only for its own sake,

7. and is the sole end desired. In the markets, the new, as well as the old,

8. the rich as well as the poor, the good as well as the bad, the chosen as

9. well as the rejected, find a place. For it is like the ocean to which the water flows from many distant

10. valleys, and from broad flowing streams. It accepts much of some

11. and little of others, not because of its own need for more water, but because of its attraction for that element.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

12. I found, therefore, that my thoughts sought and my purpose demanded only that which

13. had some relation to him,—may God prolong his rule,—which wins his favor, confirms his authority

14. and renews contacts and relationships with him. Fate has narrowed my life and has restricted my mode of speech.

15. It is as if my son were against me and had restrained me from going forward and from rendering the service which would bring me

16. into personal contacts which would stimulate me to accomplish something through my efforts. The utmost that I was able to do

17. was to use my hand and to exert my tongue in these literary compositions.

18. Even if my aims were too high and too remote to attain, I could

19. still hang on to the hem of their garments as does one who conceals himself among the masters of literature.

20. If, therefore, a meaning seems difficult to understand and aims are impossible of attainment

21. I am not to blame, ... for I have attacked the subject as would an adventurous man make an attack.

22. I leave it to our master—may God protect his victories, his fortunes, his chiefdom,

Folio 2 *a*.

1. his kindness and knowledge—confiding in him as one would confide in a chieftain whose forefathers too

2. were noble and illustrious, whose roots are firmly fixed, whose branches are far extending,

3. whose intention is mighty and whose engagements are sincere, veiling the defects, guarding the unseen,

4. turning away the words of critics and resisting the tongues of traducers. It is all a man can do

5. when he does his best and has good intentions and sincere

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

6. faith. From God I ask guidance and help. Now we have composed this book

7. in twenty-one chapters. The first deals with formulas used in addressing God;

8. the second deals with imperialism; the third with victories; the fourth with treaties;

9. the fifth with churches and their beliefs; the sixth with congratulations; the seventh with

10. condolences; the eighth with thankfulness; the ninth with reproach; the tenth with

11. excuses; the eleventh with the arrangement of books; the twelfth with invocations;

12. the thirteenth with offerings; the fourteenth with praise; the fifteenth with friendship;

13. the sixteenth with desire; the seventeenth with attainment and other matters;

14. the eighteenth with mediation; the nineteenth with remembrance; the twentieth with mercy and pardon;

15. the twenty-first with miscellaneous subjects.

Fol. 2 *a*.

16 التحميدات

17 الحمد لله الباهرة حكمتُه الشاملة رحمته الذى جعل

18 حِلْمَه من دون بَطْشة وعَفْوَه من دون سَطْوة ورِضَاءَه من دون سُخْطِه

19 وإنذارَه من قبل عقابِه وإعْدادَه من قبل عَذَابه وتحذيرَه

20 من قبل إيقاعِهِ وانعامَه من قبل انتقامة رأسِه مِنْه

21 وتحنّنا وحُنُوّا وترفّقا وآخِذاً بالحُجّة وإتْماما للنِعْمة

22 حمدا يقضى حقّه فى ما أولاه من فضله الجَزيل وصُنْعه

23 الجميل ولَطْفِه الكريم ومَنّه الكثير ويُودّى شُكْره الذى أوجبه

Fol. 2 *b*.

1 لإحسانِه وجعله متكفلا لوعدِه فيه وضمانِه.

2 فصل.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

3 الحمد لله العادل حكمهُ الواسع حِلمه حافظ أوليائه

4 وعاصمهم وغالب اعدائه وقاصمهم ومُعزّ الحقّ ورافعه

5 ومُذِلّ الباطل وواضعه ومُظَهّر الدين وناصره وقامع الكُفْر

6 وقاهره ومُحلّ باسَة مَن خرج عن امره ومُنزّل سَطْوته بمن عَنِد

7 عن طاعته الذى جعل الناس ضَروبا بين رشيد وغَوِىّ وسعيد وشَقِىّ

8 واديب وغَبِىّ ومُطيع وعَصِىّ ووفّى كلّ فريق منهم استحقاقه

9 من نعيمه وعَذابه وثَوابه وعِقابه غير عادل بهم عمّا

10 إكتسبوه ولا ناقصٍ لهم ممّا إستوجبوه ولا مانعٌ لهم

11 مع ذاك مَن مُورِد عَفْوَه ولا زَادٍ عن باب صَفْحه ما لحاوا[1]

12 إلى الاقصار ورجعوا عن الاصرار وعادو بالاستغفار وأقلعوا

13 عن التَمادِى والاستمرار.

14 فصل.

15 الحمد لله الجليل ثَناؤُه الجميل بَلاؤُه الجزيل عَطاؤُه الظليل

16 عَطاؤُه القاهرِ[2] سُلطانه الباهرِ إحسانه البادية حِكمته

17 الشاملة رَحمته المأمول عَطْفه المحدورِ سَطْوه

18 أحمده على ما أَسبغ من النعمة وظاهر[3] من المِنّة وأسبل

19 من السِتْر ويسّر من العُسر وَقرّب من النجاح وقدّر من الصلاح

20 جدا يقضى لحقّ المفروض ويقتضى المَزيد المضمون

21 فصل.

22 الحمد لله الباهر بُرهانه القاهر سلطانه ملك الاملاك

23 ومُدبّر الافلاك الذى لا تدرِكه الحَواسّ ولا تشبَهه الاجناس

[1] There must be some mistake of the Scribe here, as the word is unintelligible. It ought to be لُحِّوا.

[2] One would expect القاهرة (with the fem. ending. See Lane, s. v. سلطان). The writer has used the masc. form in order to rhyme it with الباهرِ.

[3] One would expect وَأَظْهَرَ.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

Fol. 3 *a*.

1 ولا تبلُغه الاوهام ولا تُحيط به الافهام ربّ الارض والـ
2 سماوات وغافر الذَنْب والسَيئَّات وسامع الدعوات عند
3 إجابة الرغبات وراحم العَبَرات عند إقالة العَثَرات
4 يومَ تُخْشع الاصوات وتَخْتَلف اللُغات وتُحْشر الأَحياء والـ
5 أَمْوات وتُكْثر الحَسَرات من فَوات الحَسَنات وتُعظم الـ
6 رَوْآت من بَدوءِ العَوْرات وتَعْنُوا الوُجوه للّهِ الواحدِ القاهرِ
7 خالق الليل والنهار وشاقّ البِحار والانهار ومُجرى القَصايا
8 والأَقدار وعالم الخفايا والاسرار وواعد العَفْوَ والـ
9 غُفران وضامن المنّ والاحسان ذٰلكم اللّه ربّكم فاعبدوه
10 مُخْلصين له الدين فصل.
11 الحمد للّهِ الواسع عَطاؤُه السابغ غساؤه الصادق رَجاؤه
12 الباهظ جَزاؤُه الذى لا تدركه الابصار ولا تَحْويه الامصار
13 ولا تمثّله العيون ولا تتخيّله الظنون فَاتَ الاوصاف
14 فقصُرت تحديده وأَعْجز الاقوال فوقفت دون تشبيهه
15 واستوى على العَرش بعد تَوْطيده وتقريرهِ ومَلَك الامر
16 قائما بتدبيره وأَبْدع الخلق مُحْسنا لتصويره وأَجْرَى
17 القَضَاءَ عارفا بتصريفه ذلك ربّ السموات والارض وما
18 بينهما له تكَرّ الجبات ساجدةً وترتفع الأَيْدِى
19 صاعدَه وتوس الآمال قاصدَه وتنجّى الشِفاهُ داعِيَه
20 وتُخسع القلوب راجئَه. ن[1]
21 فصل.

[1] Whether or no this sign has any specific meaning I do not know. It occurs again at the end of a section on fol. 6 *b*.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

22 الحمد للّهِ الذى خلق الخَلْق بغير مِثال إحتِذاه ولا دليل
23 إقتِفاه ولا مُرشد هداه ولا مُسعد قُواه فأَحْسن

Fol. 3 *b*.

1 لِما ابتدع وأحكم لمّا اخترع ورفع السماءَ بغير سَوِىّ
2 ودَحَا الارض بغير تَعَب وأطلع فى السماءِ نُجوما جعلها
3 أَدِلَّةً وجوما وشمس وقمر أَبَّت منهما ضِيَاءً ونورا وقَدَّر
4 بهما حسابا مسطورا ونصب فى الارض من الجبال الرُّواسِىّ
5 أعلاما وأوتادا وفجّر فيها عُيونا وأنهارا ذلك تقدير ال
6 عزيز العليم ذى القُدرة القاهرة والحِكمة الباهرة الذى لا
7 تدرِكه الحوّاس ولا يطرّد فيه القياس ولا تَتَراءَه النواظر
8 ولا تتحيّله الخواطر ولا تُخْلقه الايام والشهور وكرّ ال
9 أعْوام والدهور ولا تمثّله الاوهام فتجدّده ولا تتصوّره
10 الأفهام فتحقّقه دانت له الرقاب لعَظَمَته ولانت
11 له الصِعاب دليلةً فى قَبْضته ذلكم الله ربّكم فاعبدوه
12 مُخلصين له الدينَ. فصل.
13 الحمد لله العالى قَدْرُه الماضى أمره الباقى وجهه الخالد
14 مُلْكه الشايع إحسانه الجامع إمتنانه الذى خلق ال
15 خلق مُبْديا به عن حكمته وقسم الرزق مُبْتديا فيه
16 بنعمته لا يُخفى عليه ما احتجز فى اثناء القلوب
17 واحتجب من وراء الغيوب[1] ولا يعزُب عنه مثقال ذَرّة فى ال
18 سموات والارض ولا أصغر من ذلك ولا أكبر الّا فى كتاب
19 مُبين له الاسماء الحُسنى والاوصاف العُظمى والايادى
20 الباهرة والمَواهب الراهنة إن فعل فعَنْ سابقٍ من ال

[1] Cfr. Koran x, 62 — though the wording is not exact.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

21 علم او واكد فعلى عادل من الحُكم أو سَطا فعن واقع
22 من الغرس أو عفا فعن غالب من الحِلْم لا تحصُره ال
23 اقوال ولا تبهَظه الأثقال ولا تُذْهله الاشغال

Fol. 4 *a*.

1 ولا تُعْجزه الاعمال. فصل.
2 الحمد لله الذى رفع السماءَ وسَمَكها وسطح الارض وأمسكها
3 وخلق الحيوان كلَّه بين مفترق الاجناس ومختلف الاشخاص
4 ومتباين الانواع ومَعْجَز الابداع وأرسى الجبال عِمْدا
5 وأوتادا وفجر منها ماءً عَذْبا فداتا[1] فقسمه جذاول
6 وأنهارا ونصب لنا شرائعَ وأديانا وسُننا واحكاما أحكم
7 ايضاحَها وقواعدَها وضمن منافعَها وعوابدَها وجعل
8 التَوْبة مَلْجَاءَ مَنْ خاف عِقابه وطلب ثوابه وخشى سَطْوه
9 ورَجاءَ رحمته تبارخ ذو العرش العظيم الرَؤوف الرحيم
10 الذى ملك فقدر وغلب فقهر ورتّب الامور أحصنَ ترتيب
11 ودبّرها أبدل تدبير وصنّفها أفضل تصنيف وصرّفها اجمل
12 تصريف ووعد العِباد من رِزْقه ورِفْقه وجميل لُطفه وصُنعه
13 ما غمرهم فيه بفضله وكان عند أصدق ظَنّهم به فى
14 فعله وطالبهم فى عَرْض ذاك من طاعته ومعرفة
15 حَقّه بما وعدهم الحُسْنى عنه ذلك الواحد القهّار
16 الذى لا تحيّله الليل والنهار ولا يلقَحه العِياء والانبهار
17 ولا تُحيط به الأوهام والأفكار تعالى الله احسن
18 الخالقين عمّا يقوله أُولوا[2] التجوّز من المخلوقين.

[1] I do not know what this word means. In the word following the scribe wrote first a *Sāmekh* and then turned it into a *Ḳōf*.
[2] *Sic!*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

فصل.

الحمد لله العادل حكمه المأمول عَفْوُه المحذور

سَطْوه الباهر برهانه القاهر سلطانه الذى فَطر[1] الخلق

اكمل فَطْرهِ وصوّره اجمل صورة وصنعه احكم صنعة

Fol. 4 *b*.

وصاغه احسن صِيْغة وجعل فى السماء من الأفلاك الدائر ذات النجوم

الزواهر وفى الارض من البِحار الزواجر ذات الحَلّ والجواهر أعجز

مَعْجَز[2] وأعجب مُعْجِب وأدَلّ دليلٍ على الحكمة العظيمة والنعيمة

الجسيمة تبارك الله ذو العرش العزيز والفعّال الكريم.

فصل.

الحمد لله الذى أحسن كلَّ شىء خلقا وتصويرا وأحكمه تقريرا

وتقديرا وأتقنهو(*sic*) تدبيرا وأقام بعضها لبعض عَوْنا وظهيرا

فرفع السماء وحَوَاها وسطح الارض ورجاها[3] وأجرى الاملاك

وادارها وأوضح سُبُلها وأنارها وجعل الشمس والقمر ضِيَاءً

وحسابا والليل والنهار سُكنا ومَعاشا ذلك تقدير العزيز

العليم الذى بَهر بحكمته وقهر بقُدرته وعَمّ بنعمته

ونعش برحمته وأرسل الرُسل مُرشدين[4] ومُنذرين ومُخلصين

ومُنفذين فصل.

الحمد لله الذى جعل أولياءَه ظاهرين وأعداءَه ذاكرين وحِزْبه

منصورين وحَرْبه مقهورين جدا يكون للحقّ رافعا وللباطل

خافعا وللدّين حائطا وللكُفر داحضا حتّى تكون رَأْية الاسلام

مستعليا ويده مستولية وأعلامه منشورة ودعائمه

(1) Though the Ms. has clearly פטר.

(2) Apparantly the Ms. has מסגז, which is nonsense.

(3) I do not know what this word means.

(4) The last two letters are not clear in the Ms.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

18 مشدودة ودعوته قائمة واحكامه باقية.

19 فصل.

20 الحمد لله جامع الشَمْل بعد إنتشاره وجابر العِظْم

21 بعد انكساره وواصل الحبل بعد انقطاعه وراقع الخَرْق

22 بعد إتّساعه الذى جعل اقدارَه جاريةً بالصلاح ووَعْده

Fol. 5 *a*.

1 با الإصلاح وآدَابَه داعية إلى الفلّاح وعائِدَه بالنجاح جدًا

2 ضامنا للقبول وبلوغ المأمول وكافلا بإدراك الأمر المرصود

3 والمَرام المقصود. فصل.

4 الحمد لله واصل الحَبْل وناظم الشَمْل وجامع الكلمة ومُنْزل

5 الرحمة الأمر بالعُفَّة المانع من الفُرْقة الذى أحسن التدبير

6 وأحكم التقدير ودعا إلى التبار والتواصل ونها عن التَعادِى

7 والتقاطع احمده على ما اجمل من الصَنْع واجزل من النَفْع

8 وأوضَحَ من الطريق وقبّض من التوفيق وأسبغ من النعمة ووهب

9 من العِصْمة وصرف من الخِبْرة وأزال من الشُبْهة جدًا قاضيا

10 للحقّ ومُوَدّيا للفرض ومُدِرّا للمأدة وموجبا للزيادة.

11 فصل.

12 الحمد لله الذى احسن كلّ شىء خلقا وتصويرا وأحكمه ترتيبا

13 وتدبيرا وعدّله تقريرا وتقديرا وأكرمه تحبيرا

14 وتحريرا وأخترعه ضروبا واصنافا وابتدعه أجناسا

15 وأخيافا وجعل بعضا لبعض سادًّا ومَعاضِدا وشيّأ لشىءٍ

16 مُشاكِلا ومُشاركا حتّى تمهّدت القواعد وتوكّرت

17 المعَاقِد واطردت الأعجاز على الصُدور وتشعّبت الفروع

18 من الأُصول وظهرت مَعالم الحكمة الباهرة ودلائل القُدرة

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

19 القاهرة وشواهد الصَنْعة البادعة وآثار النِعْمة الجامعة
20 وتبتّث الحُجّة فى أنّه الواحد الذى ليس له كسّ ومُعادل ولا
21 شريك مُعاوِن ولا وزير مُظاهر ولا مُشير مُبصّر تبارك
22 الله رب العٰلمين عمّا يقوله المُلحِدون ويَدَعَه المُعْتِدُون.

Fol. 5 *b*.

1 فصل.
2 الحمد لله سامع الأصوات وناشر الأموات وراحم العَبَرات
3 ومُقِلّ العَثَرات ومَوْلِى النِعَم والسابِغات وناشف الغُمَم المُطبّقات
4 احمده على ما قبل من الدعوات الضارعات واجاب من الرغبات
5 الصادرة[1] وستر من العَوْرات الفاضحات وغفر من الذنوب المُوبِقات
6 حمدًا راجو به القُربة إليه والزُلفة لدَيْه وأسأله الصلاة
7 الطيّبة الظاهرة على خير رسول أَرشَد الى أَقْوَم سبيل وهُدَى
8 بأَخْصر طريق الى اعْظم توفيق ودعا بأفصح حَجْر الى أوضح
9 مَحَجّة سَلْ ذى الحَسَب الكريم والنسب الضميم والشرف التليد
10 والفكر العَتيد صلّى الله عليه بأخلص نيّة وأصدق طويّة
11 واصفى إعتقاد وانفى إجتهاد.
12 فصل.
13 الحمد لله سامع النِداءِ الخَفِيّ الدُعاءَ الحَفِيّ وراحم الجباه
14 الخاضعة والشِفاه الضارعة ومُقِيلَ العَثَرات الصَارعة
15 والهَفَوات الواقعة وقابل التَوبة الخالصة والإنابة
16 الصادقة احمده على ما أجزل من العَطاءِ وأسبل من الغَطاءِ
17 وانزل من الرحمة وأسبغ من النِعْمة حمدًا أقضى به حَقَّه
18 المفروض وأمتدى فيه مزيدة المضمون وصلّى الله على سيّد

[1] In the Ms. a *tau* in place of a *hē* with two dots superimposed.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

19 البَشَر وخاتم الرُسل صلاةً رادية رائحة وبادية عائدة

20 وصافئة غير قالصة وزائدة غير ناقصة حتّى تبلُغ أبعد

21 غايه وأقصى نِهايه.

Fol. 6 *b*.

18 فصل

19 الحمد لله الواسع حِلْمه المامول عفوُه المرهوب سَطْوه

20 الذى قصره البِنَن والقُدر عن الإحَاطة بمعرفته وحصرت الأقوال

21 والأُلسن فى الإبانة عن كيفيّته وضلّت الألباب والأذان

22 فى إدراك صِفَته وحارت الأفهام والأوهام عن تحقّق

Fol. 5 *b*.

21. Now [1] the most suitable course to which the faithful held fast and upon which the self-assured relied

Fol. 6 *a*.

1. the way which reformers pursued and the road which the sincere followed, was obedience

2. to God with thankfulness, which He considered to be the decisive factor in attaining the truth which He has laid upon his creatures.

3. For he told those who desired to follow Him, and gave His promise and has kept His word,

4. and demanded prayer for His Prophet, who has begun this work and has hastened to call the people to it.

5. He made it heard and commanded it, he educated and stimulated and inspired the people, and said—may His name

6. be blessed,—« Verily God and His angels pray for the Prophet, O ye who believe,

7. pray for him and salute him with a salutation ». It is known that afterward, by agreement

[1] Usually, the text of a tract or a book after the *al-ḥamdu* begins with *amma ba'du*. Here we have two sections beginning with these words and a further *al-ḥamdu lillāhi* following.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

8. without discord, and with a conviction that undoubtedly stimulates, that

9. the better actions leading to that which is good, and warding off evil, bringing

10. prosperity and causing success, proceed from a knowledge of God, since we have been told of Him

11. and have understood Him in our mind, which he has made the truest searcher, the best guide

12. the greatest aid and the strongest support. He made the blessing through Him to be the most important blessing

13. that can be given, the most complete in abundance, the most confirmed in principle, the most sound

14. in basis. This being so, it is the due reward of this dignified gift

15. and abundant donation to extol the fame of it, to spread thanks for it

16. and to count it one of the greatest favors and one of the purest gifts, and its use

17. in all that is deemed good fortune and an eternal recompense. This does not

18. cease because obedience, which is the greatest of principles and the search for a high rank lead

19. as a result to an increase of knowledge, through which the ways to go have become clear

20. truths have been perceived, obscurities have been removed, doubts

21. that hindered have passed away, and the use of knowledge gained by the senses is given preference. Now, the most important thing

22. in religion is the responsibility resting on man and the duty laid upon the heart

23. and tongue. Then must come the realization of their kinds and varieties by careful

Fol. 6 *b*.

1. and thorough examination, by mediation and prudent action without delaying the necessary start

2. nor lagging in that which properly should be finished.

3. Chapter.

4. Furthermore, the blessing of God on his creatures proceeds from his universal justice

5. and his particular kindness. As to His universal justice, it is manifested in that he has distributed equally among men character,

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

6. ideas, guidance, observation, gifts, abilities, and life,

7. warnings, knowledge, promises, threats, rewards, punishment,

8. food, nourishment, life and death. Now, as to the particular kindness,

9. it is manifested in the fact that he has distinguished some by skill, common sense, knowledge,

10. learning, in the ability to profit by counsel, by a good disposition, and the capacity for making use

11. of opportunities, for there is no demand which yields the return of a more successful life, more fortunate

12. results, more rewarded ends, than that which experience has shown comes from obedience to God, and this is

13. dependent on His kindness, his aid and his liberality. Now this being so, God

14. the just, has given most of his blessings to man in that he has been distinguished

15. by a perfect mind, retentive memory, an attentive heart and a heedful mind,

16. for to reach this fundamental truth, man must pursue this, the right path,

17. and to find this clear benefit one must follow this

18. beaten track.

Fol. 2 *b* [Translation of one *al-ḥamdu*]

14. Chapter.

15. Praise be to Allah, whose laudation should be unceasing; whose ways are ever glorious;

16. whose protection o'ershadows; whose sovereignty is all powerful;

17. whose benevolence is vast; whose wisdom is manifest; whose mercy is encompassing; whose sympathy is sought; whose assertion of power is incontrovertible.

18. I praise Him for all the gifts He has bestowed and all the favors He has shown, and for the screen He has placed (between us and our sins)

19. and for the difficulties He has smoothed away, for the success He has vouchsafed to us, and the good He has permitted us to do.

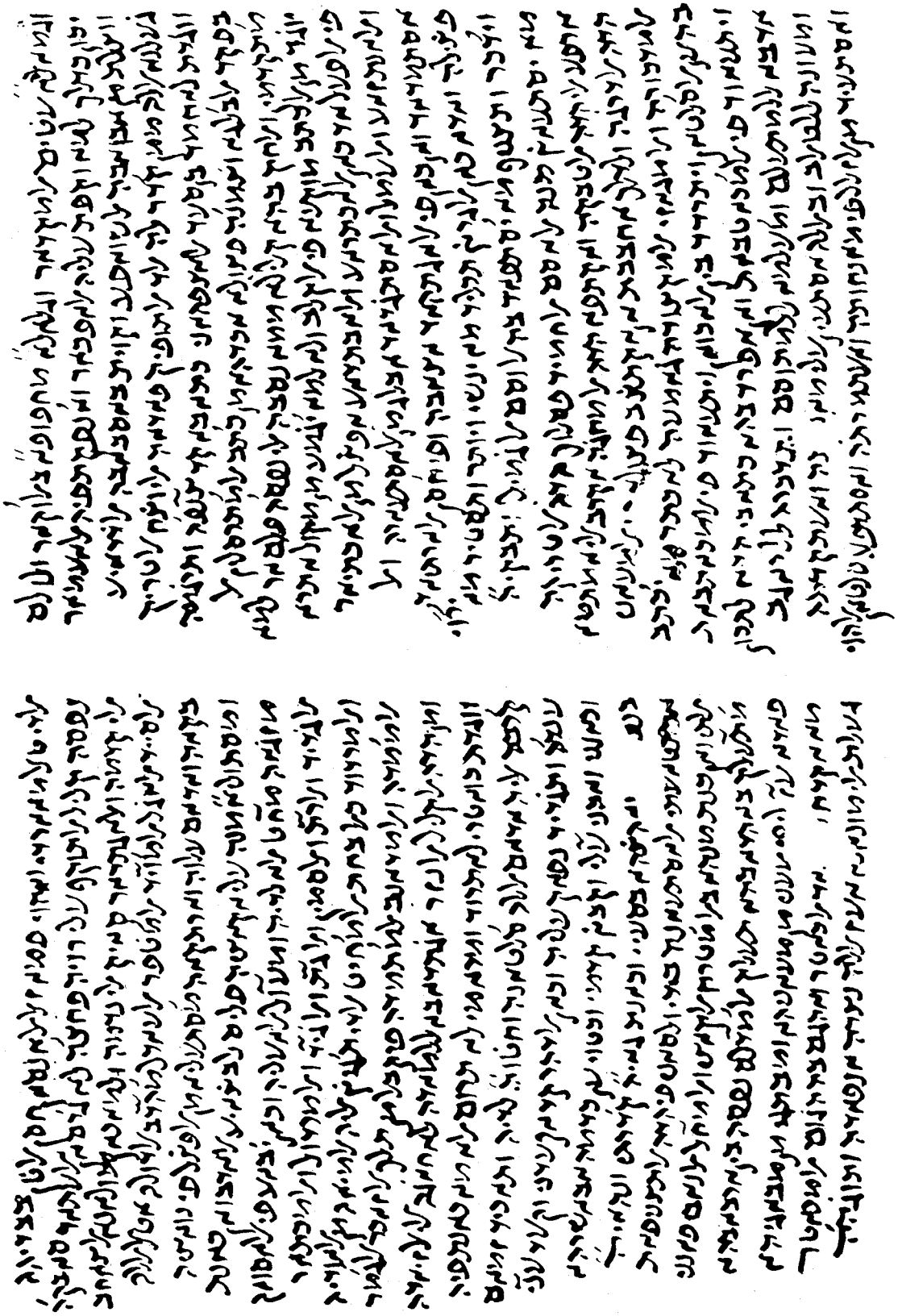
20. I praise Him with a praise that seeks to do justice to Him in increasing and guaranteed measure.

R. J. H. Gottheil.

ERRATA.

P. 107, l. 13, 4e mot, *au lieu de :* ואליו, *lire :* ואלין. — P. 114, l. 23, *au lieu de :* תצלח, *lire :* תצפח.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

4 a

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

4 b

R. J. H. Gottheil, *Fragments from an Arabic Common-Place Book.*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

2 a

2 b

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

3 a

3 b

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

R. J. H. Gottheil, *Fragments from an Arabic Common-Place Book.*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

4 a

4 b

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

R. J. H. Gottheil, *Fragments from an Arabic Common-Place Book.*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

5 a

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

5 b

R. J. H. Gottheil, *Fragments from an Arabic Common-Place Book.*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net

6 a

Ms. Bodleian Heb. e. 74.

6 b

R. J. H. Gottheil, *Fragments from an Arabic Common-Place Book.*

BIFAO 34 (1934), p. 103-128 Richard J. H. Gottheil
Fragments from an Arabic Common-Place Book [with 6 plates].
© IFAO 2026 BIFAO en ligne https://www.ifao.egnet.net